

ILEANA ILIESCU A MONTAT „LACUL LEBEDELOR” LA IAȘI

(Costin Popa – 19 aprilie 2016)

Din nou eveniment la Opera Națională Română Iași! De această dată în teritoriul coregrafic, o nouă producție cu „Lacul lebedelor” de Ceaikovski, în îngrijirea renumitei balerine și coregrafe Ileana Iliescu. O montare clasică, în decoruri stilizate și costume pastelate, luminoase, dintre care cele ale Reginei mame (însăși Ileana Iliescu) s-au remarcat prin strălucire, întregind o ținută ce a readus în memoria publicului silueta, distincția, autoritatea, prestața, atribute din marea carieră a artistei. Scenografia a fost semnată de Adriana Urmuzescu.

Întrucât spectacolul a fost realizat de teatrul de pe malurile Bahluiului în colaborare cu Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Chișinău, în rolurile principale au dansat Anastasia Homitcaia (Odette, Odille), Mihai Cersac (Rotbart), Eugeniu Tcaci (Bufonul), alături de ieșeanul Vlad Mărculescu (Siegfried). Toți, remarcabili.

Ileana Iliescu

Vlad Mărculescu
și Ileana Iliescu

Vlad Mărculescu
și Anastasia Homitcaia

Anastasia Homitcaia
și Vlad Mărculescu

Mihai Cersac și
Anastasia Homitcaia

Eugeniu Tcaci

Scenă din actul al II-lea

Lebedele mici

La pupitrul orchestrei Operei din Iași, Traian Ichim a condus cu destulă dibăcie, accentuând romantismul opusului prin culorile de sunet ale „cordarilor”, dar a devenit excesiv de violent prin alămuri și percuție. Dintr-un ansamblu bine pregătit, s-a distins grupul „lebedelor mici”, care a depășit cu profesionalism precipitata intrare ritmată a instrumentiștilor în secvența din actul secund.

Am întâlnit-o pe artista emerită Ileana Iliescu în ziua următoare premierei și am derulat câteva detalii asupra spectacolului.

Regele baletelor

Costin Popa: Aseară, „Lacul lebedelor” a fost mare succes. Cum s-a născut producția?

Ileana Iliescu: Am fost invitată aici de dna Beatrice Rancea, managerul operei ieșene, să montez „Don Quijote”, cu premieră în decembrie trecut. După care, am salutat și m-am pregătit de plecare. Dar dna Rancea mi-a spus: „Trebuie să te întorci, să faci «Lacul lebedelor», tu să fii coregraful, tu să-l montezi”. Ideea n-a fost rea, pentru că în teatru exista un gol de repertoriu de balet. Acum 15-20 de ani era destul de bogat, apoi s-a tot diminuat și timp îndelungat a rămas foarte slab reprezentat. Pe urmă, dna Rancea a venit ca manager al Operei și a început cu spectacole lirice de marcă în regia lui Andrei Șerban, cu costume semnate de Doina Levintza, deci persoane importante, care au produs o serie de montări nemaipomenite. De fapt, primul meu spectacol aici a fost „O seară vieneză”, cu care făcusem vreo șapte ani de turneu în Franța cu Opera Română din Cluj-Napoca. I-am arătat caseta, așa, ca fapt divers și, plăcându-i foarte mult, a hotărât să-l facă de un An Nou. Au urmat „Don Quijote” și „Lacul lebedelor”.

C. P.: Regele baletelor...

I. I.: Da, așa îl consider eu. Actul al II-lea în coregrafia clasică rusă a lui Marius Petipa este tabú. Orice coregraf, oricât de mare ar fi, în momentul în care încearcă să schimbe acest act, ratează din pornire spectacolul. Petipa a făcut un act II extraordinar care trăiește de 200 de ani, nimeni n-a putut să-l bată și să facă lucruri mai splendide. Restul actelor a completat acest cadru și așa am creat, am încheiat spectacolul. Chiar pornind de la interpreta principală, există baleturi în care apar două primadone, una lirică, una dramatică, precum în „Floarea de piatră”, „Fântâna din Bahcisarai”, „Giselle”, unde sunt personaje foarte bine conturate separat. Ori în „Lacul lebedelor” o singură interpretă trebuie să fie și lirică, și dramatică, deci albă-neagră. Sigur că sunt teatre care poate n-au posibilitatea ca primele balerine să interpreteze la fel de bine ambele roluri și atunci s-

a mers și pe ideea o Lebădă albă – Odette și o Lebădă neagră – Odille. Se foloseau două artiste care se apropiau puțin ca statură, ca alură scenică, dar erau diferite.

C. P.: La București, în timpurile vechi, s-a întâmplat?

I. I.: Poate când făceam turnee și eram obosiți, s-au împărțit și la noi rolurile. Mie nu mi-a convenit. Le spuneam: „Mai bine nu mă puneți deloc”. Unii erau de părere că Lebăda mea neagră o depășea pe cea albă. Fiind o balerină de forță, de virtuozitate, sigur că în actul al III-lea aveam mai mult de arătat decât în actele II și IV. Totuși mi-a plăcut să le fac pe amândouă. Am urmărit și alte interprete la care n-am văzut diferența între cele două personaje, dintre cele două caractere total diferite. Când Lebăda neagră intră în scenă trebuie să ai fiori, pentru că este un personaj puternic. Prin deosebirea caracterială a lebedelor care interpretează cele două personaje, la care se adaugă coregrafia, am zis că „Lacul lebedelor” este regele baletelor, un titlu de referință.

C. P.: În program scrie „coregrafia clasică Marius Petipa, adaptare coregrafie Ileana Iliescu”.

I. I.: Eu am spus să se scrie așa, mi s-a părut foarte corect pentru că am mai avut niște contribuții la dansurile de caracter din primul act, iar actele III și IV au fost făcute de mine în totalitate.

C. P.: Conceptual.

I. I.: Da. Am urmărit subiectul, dar din punct de vedere coregrafic aceste trei acte au fost create integral de mine. Dacă m-aș fi atins de actul al II-lea, ți repet, ar fi fost o blasfemie, un sacrilegiu.

Cooperare fructuoasă

C. P.: Cum s-a decis colaborarea cu moldovenii?

I. I.: Schimbul de relații între Opera din Chișinău și Opera din Iași s-a fundamentat după un spectacol cu „Giselle” în care au dansat doi soliști din Republica Moldova. Dna Rancea l-a prezentat pe directorul Operei din Chișinău și a anunțat că se va monta, probabil, „Lacul lebedelor”, în coregrafia mea. Eram în loja din care am urmărit spectacolul „Giselle”, toată sala s-a întors spre lojă și a început să aplaude. Mi-am zis: „Stați un pic, aplauzați mai târziu, să vedeți dacă merit”. Și, aseară, zic eu că le-am meritat, pentru că spectacolul a fost corect, cu decoruri, costume frumoase, iar copiii s-au prezentat bine. A fost valabil pentru un teatru care totuși nu e o companie de 100 de persoane. Dar noi am mers pe regie, scenografie, coregrafie.

C. P.: Cum s-a lucrat cu trupa de balet, cu soliștii de la Chișinău?

I. I.: Întâi mi s-a propus să se trimită și corp de balet, dar ei fiind într-un turneu în Canada, se eliberau numai cu două săptămâni înainte de premieră, ori eu nu puteam să fac coregrafia de 3 acte în așa timp scurt. Dna Rancea a hotărât atunci să facem spectacolul nostru, cu băieți și fete din clasele a XI-a și a XII-a de la Liceul de Coregrafie, care s-au prezentat foarte corect, foarte frumos, cu entuziasm. Am lucrat cu ei împreună cu Compania de Balet a Operei din Iași. Practic Iașiul poate da spectacolul și fără dansatori dinafară, dar soliștii e bine totuși să fie combinați. Cu tot respectul față de solistele locale, există numai două prime balerine, care încă nu sunt în forma de a dansa aceste roluri mari. Prințul Siegfried a fost însă primul dansator ieșean, un băiat foarte bine pregătit și cu o tehnică foarte bună, care a circulat prin multe teatre din America și Europa. Dar

Bufonul, de exemplu, care e un personaj foarte important, a fost un băiat de 41 de ani din Chișinău, ai văzut ce tehnică extraordinară avea și în ce formă fizică se prezenta. Un băiat atent și meticulos, a venit în fiecare zi și a repetat foarte serios. Păi, alți dansatori la vârsta asta, stau pe tușă. Și Rotbart este un personaj foarte interesant, l-a făcut un băiat foarte înalt, de 1,95 m, specializat mai mult în roluri episodice. La o anumită înălțime e greu să faci tehnică, adu-ți aminte de Gelu Barbu care a fost partenerul meu, cu care am debutat în „Lacul lebedelor” și nu avea o tehnică virtuoză. Virtuozitatea la băieți, în special, tinde să fie mai perfectă la înălțimi medii sau chiar mici. Cum e Bufonul, care trebuie să fie un băiat sub normal ca statură.

C. P.: Tugearu ...

I. I.: Da, Tugearu era mediu ca înălțime și a făcut un Bufon bun. La fel și Adrian Caracaș, Marin Boeru, Angheluș...

C. P.: Marin Boeru a fost o apariție specială.

I. I.: Avea tehnică. A stat ani de zile în Compania lui Maurice Béjart și Béjart nu prea lua așa, pe oricine. Boeru a dansat mulți ani acolo. Pe urmă a plecat în America și chiar nu știu pe unde se mai află acum, probabil tot acolo.

C. P.: Mi-a plăcut foarte mult Anastasia, interpreta principală, cu date fizice foarte bune, zic eu, picioare și brațe lungi....

I. I.: Acestea sunt punctele de plecare ale personajului. Adică rolurile pot să fie făcute și de o balerină mai micuță, dar în scenă, în momentul în care vezi brațe sau picioare scurte, deja s-a tăiat jumătate din efect, chiar dacă ea, calitativ, ca dansatoare, realizează toată performanța tehnică, interpretativă. O fată mai înaltă, în momentul în care a ridicat brațele, aștepti să și zboare. Anastasia a dansat bine aseară, mi se pare că a dat un interviu și am înțeles că a evoluat pe multe scene din afara Chișinăului, se vede că merită să fie expusă și în alte teatre, cu alte companii de balet.

„Nu sunt Dame Margot Fonteyn”

C. P.: Ce amintiri ți-a trezit rolul față de creațiile de la București?

I. I.: Eu vreau să-ți spun că, mai ales acum că am stat la actul III în suflul spectacolului, cu fiecare mișcare parcă-mi aminteam de corpul și interpretarea mea. Mi se întâmplă un lucru interesant: când priveam „Lacul” și fetele pregăteau intrarea Lebedei Negre eu, dintr-o lojă sau de unde eram, aveam un gol în suflet, trăiam emoția momentului. Acum nu a mai fost chiar așa, pentru că dna Rancea a vrut să mă vadă neapărat pe scenă în rolul Mamei. Mi-a spus: „Știi că și Dame Margot Fonteyn a fost Mama la Covent Garden?” „Ei, cu asta m-ai convins”, am zis, „nu sunt Dame Margot Fonteyn, dar pot și eu”. Mi-a făcut plăcere.

C. P.: A fost revenirea Ilenei Iliescu în scenă.

I. I.: Dacă vrei să-i spui așa... Nu mai apărusem de ani.

C. P.: Ai avut cel mai frumos desenat costum, elegant, coafura splendidă, apariție superbă.

I. I.: Într-adevăr, au lucrat bine, mi-a plăcut cum m-au aranjat.

C. P.: Personalizare remarcabilă.

I. I.: Probabil că Beatrice a mirosit treaba asta, dacă m-a distribuit.

C. P.: Și scenografia a fost...

I. I.: Dna Adriana Urmuzescu a făcut-o frumos, ea a vrut să fie un spectacol mai aproape de Art Nouveau și asta a ajutat, în special la băieți. Pentru că în actul I, de exemplu, cam în toate edițiile anterioare băieții aveau maieuri de picior, cu demipoante. Ori un picior în colanți, în momentul în care nu îl ai foarte lucrat, cu genunchi și labă întinse, nu dă bine. Aseară au avut pantaloni de frac, destul de subțiri, deloc largi, conturau bine corpul dar nu vedeai lipsurile care s-ar fi putut observa într-un maieu obișnuit. Plus că băieții erau eleganți, aveau o notă de castel, de palat.

C. P.: Podeaua era splendidă, reflecta...

I. I.: Parcă era apă. A fost ideea dnei Urmuzescu. De obicei sunt covoare albe sau negre, de spectacole de balet. N-a folosit culori de galben, roșu, oranj, ci bleu, bleumarin. Covorul lucios, alunecător ne-a speriat puțin, dar în linii mari toți s-au descurcat bine.

C. P.: În actul al IV-lea, la început, în aburii lacului, au apărut formațiuni foarte frumoase de lebede...

I. I.: Da, ai văzut? Le-am plasat pe grupuri. Este actul „plânsului”, al „durerii” că au fost transformate din fete în lebede. Într-adevăr, la Oleg Danovski actul acesta era genial și dna Rancea mi-a sugerat să cumpărăm drepturile de autor de la băiatul lui Oleg. Am zis „Stai, dragă, liniștită, nu ne combinăm, nu cumperi nimic. Mi-ai dat mie spectacolul pe mâna? Eu îți promit, poate n-o să ajung la nivelul lui Oleg, dar am să concep eu un act IV pentru că știu la perfecțiune ce se întâmplă”. A ieșit bine pentru că și fetele au interpretat frumos. Am alcătuit foarte multe formațiuni, pentru că aici nu se fac nici piruete, nici sărituri, trebuia demonstrată intenția, nu prin tehnica picioarelor, ci prin capete aplecate pe „aripi”. Ca un plâns.

Alfabetul clasic

C. P.: Spectacolul a prins.

I. I.: Da și cred că o să țină. Beatrice dorește să-l reprezinte o dată pe lună, mă rog. Este un spectacol pe care nici nu poți să-l abandonezi, în momentul în care ai început să-l dansezi, trebuie să-l menții, altfel toată munca e în van. În jumătate de oră s-au vândut ambele spectacole, inclusiv prin Internet. În general publicul din Iași este avid de muzică, de artă, văd că la toate spectacolele de operă, balet, la concerte simfonice, sălile sunt arhipline și vine mult, foarte mult tineret.

C. P.: Baletul, poate mai mult decât opera, este o artă pe care trebuie să o pătrunzi și ai foarte mare concurență cu dansurile rock etc. Baletul clasic trebuie să te prindă, să te cucerească. Și faptul că vin tineri este foarte important.

I. I.: Da, învață limbajul. La un moment dat, cu ani în urmă, a început curentul puternic de dans modern, contemporan și s-a zis că dansul clasic este pe cale de dispariție. Nu-i adevărat. De câte ori mi s-au luat interviuri, s-a afirmat: „Dna Iliescu este clasiciană, nu înțelege, nu-i place dansul modern!” Stop! Nu-i adevărat! În dansul modern, dacă îl ai grefat pe tehnică de dans clasic, dacă pozezi alfabetul clasic în corp și îl lucrezi bine, poți să faci orice frază dansată.

C. P.: Ca la cântăreții de operă. Tu, tenor, trebuie să ai Si bemol-ul în glas și cu el poți să cânti și Verdi, și ceva contemporan.

I. I.: Exact așa este și la dans. Când compania lui Béjart a venit la București, începea antrenamentul clasic ca și noi, cu lucrul la bară, centru, tot. După aceea treceau la coreografiile lui extraordinare. Se pleacă de la bază, vezi o săritură ca lumea, vezi un dublu tur, o piruetă și pe urmă poți s-o termini și în cap, nu ca la clasic, dar vezi corpul antrenat.

C. P.: Care este trend-ul în străinătate? Ai fost ani de zile maestră de balet la Torino.

I. I.: Am lucrat cu Academii de dans, deci tot clasic le predam, tot școala rusă de coregrafie că asta, ai văzut, a pătruns peste tot. Au fost și alte influențe, dar școala rusă a fost și va rămâne veșnic. Chiar și în cele mai mari companii din lume. De ce crezi că atunci când rușii au putut să iasă ușor din țară, maestrul și dansatorii lor au umplut teatrele și școlile de balet din lume? Pentru că baza dansului clasic este acolo. Sigur că acum există curente infinite de dans contemporan, modern, unele mai bune sau mai puțin bune. Un balet clasic necesită să ai un teatru ca lumea, să ai o construcție scenică, să ai un anumit număr de dansatori; un dans contemporan modern poți să-l faci și numai din două personaje, să-l dansezi și într-o cameră de bloc, nu-i atât de dificil și complex ca un spectacol clasic.

„Ne-ați încântat tinerețea, v-am văzut în Odette-Odille”

C. P.: Cum îți privești cariera uitându-te înapoi?

I. I.: Vreau să-ți spun că privesc foarte rar înapoi. Doar câteodată, când mă mai roagă o cunoștință să vedem o casetă de-a mea. Eu singură nu mai pot să le privesc, pentru că le-am văzut de prea multe ori și la fiecare mi-am găsit defecte. Cu cât le privesc mai des îmi găsesc mai multe lipsuri, pe care le percep eu și poate alții care sunt de profesia mea. Sunt mulțumită pentru tot ce am realizat și îți repet, după atâția zeci de ani de la ieșirea din scenă, nu există zi de la Dumnezeu în care să nu mă oprească cineva pe stradă, în magazine, în aeroporturi, oriunde mă duc, să-mi spună: „Știți, ne-ați încântat tinerețea, v-am văzut în Odette-Odille”. Hai să zic, eu am o coafură care a rămas neschimbată, dar mi se spun și personajele pe care le-am interpretat! Deci, consider că menirea mea a fost completă dacă le-am transmis acelor oameni și personajele pe care le-am interpretat, cu care m-am confundat în spectacole. Nu mai eram nici Luli, nici Ileana Iliescu, ci Odette-Odille, Sheherezada, Quitteria, personaje pe care aceștia le-au perceput ca atare și le-au rămas pe retină și în suflet. Nu numai la București unde sunt văzută mereu, dar acum și la Iași, pe stradă, prin magazine, la biserică. Să știi că este o mare avere pentru mine, pentru asta mi-am trăit viața. Eu viață de familie n-am avut, am fost pentru scurt timp măritată, apoi despărțită pentru că, mă rog, n-am avut noroc, părinții care mi-au stat tot timpul aproape s-au prăpădit când a vrut Dumnezeu. Mi-ar fi plăcut să am copii. Dar în momentul în care eram soția doctorului Creangă, începuse

avalanșa de roluri, de turnee și nu puteam să părăsesc bara de dimineață, de fiecare zi, atâția zeci de ani. Față de alte colege, am fost, poate, mai habotnică în viziunea mea despre dans.

C. P.: Profesionistă extraordinară. Copiii de astăzi?

I. I.: Când am fost numită directoarea baletului Operei bucureștene, cu ei a fost lupta cea mai cruntă. Le-am spus: „Vă programez minim 18 lecții pe lună și dacă nu le faceți, vă tai din salariu la fiecare absență”. Ei preferau să piardă câțiva lei, dar să doarmă liniștiți acasă. Nu se poate așa ceva în profesia asta! Cum ai vedea un pianist care pune mâna pe clape o dată pe săptămână?...

C. P.: ... sau un cântăreț care să nu facă vocalize.

I. I.: Performerii de sport nu pot da rezultate fără antrenamente serioase. Le explicam că sunt expuși și la accidente pentru că, în momentul în care musculatura, tendoanele nu sunt elastice, nu sunt lucrate, odată veniți de acasă și făcând un salt în dublu tur, se creează rupturi. Generațiile tinere nu au privit profesia cu totală devoțiune, ca generația mea, care și-a făcut profesia cu tot sufletul. Toți se lamentează de bani. Da, e adevărat că baletul e prost plătit, dar le spun că îmi plăcea să fiu pe scenă și nu mă lamentam de bani.

Renașterea și viitorul

C. P.: Ce gânduri are Ileana Iliescu pentru viitor? Pentru că viitorul va exista în mod cert.

I. I.: Ce drăguț ești! Îți mulțumesc! În primul rând, această oportunitate oferită la Iași m-a renăscut psihic, ca stare. Un artist când părăsește scena nu e ușor. Eu am avut anii de la Torino, în care am predat la Academii de dans, deci nu am simțit așa puternic ruptura de scenă. Dar se termină și asta la un moment dat. Când am venit acasă, am început să mă uit la televizor, când nu mă duceam la concerte simfonice sau la câte un spectacol. Îmi mai consumam timpul cu bucătăria, cu o plimbare cu mașina, dar venind și lucrând aici și simțindu-mă utilă, înconjurată de tineret și de oameni îndrăgostiți de treaba asta, mie mi-a dat aripă, să știi! Îi mulțumesc infinit lui Beatrice pentru această ocazie de a mă vedea din nou „vie” în profesia care mi-a marcat toată viața și pentru care m-am sacrificat. În viitor, nu știu, trăiesc momentul actual, nu mi-am imaginat vreodată că într-un an de zile o să fac două lucrări mari, „Don Quijote” și „Lacul lebedelor”. A treia nu urmează încă, deocamdată la Iași se vor monta „Văduva veselă” cu Andrei Șerban și „Turandot” cu Alexandru Darie, regizori, spectacole grele.

C. P.: Și totuși...

I. I.: Am propus „Coppelia”, un spectacol care a fost așa de frumos la București, atât pentru adulți, cât și pentru copii. L-am dansat enorm de mult, îmi plăcea la nebunie, era un bumerang între mine și sală, în actul al doilea copiii râdeau de toate giumbușlucurile mele coregrafice și eram copleșită de fericire că ei reacționau așa de frumos. Un spectacol ușor, lejer. I-am spus lui Beatrice să se gândească la el pentru sfârșitul stagiunii viitoare, când va avea timp și spațiu. Voia să mai fac rolul Reginei Mame în toate spectacolele, dar i-am zis să mai creștem și alte... Mame. Numărul lor este destul de limitat aici, există o balerină care se află cam pe ultima sută de metri a carierei și care a făcut solo ceardaș: foarte frumoasă, puternică, eu o vedeam în rolul Mamei, dar atunci nu mai aveam solistă pentru dansul de caracter. Așadar o să găsim până la urmă și alte Mame. Sigur, voi reveni la Iași să întretin „Don Quijote” și „Lacul lebedelor”.

C. P.: Categorie, trebuie. Mulțumesc, mult succes!